

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

BUXORO DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

**SAN'AT, TIL VA MADANIYAT
MASALALARINI ILMIY
O'RGANISHDA FAN VA
INNOVASIYALAR UYG'UNLIGI**

MAVZUSIDAGI ILMIY AMALIY ANJUMAN

Materiallar to'plami

4-may

Buxoro – 2023

San'at, til va madaniyat masalalarini ilmiy o'rganishda fan va innovatsiyalar uyg'unligi mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjumani maqola va tezislar to'plami.

MAS'UL MUHARRIR:

J.T. Yarashev - Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent.

TAQRIZCHILAR:

D.Yu. Ruziyev – p.f.n., prof.
N.Dj. Yadgarov – p.f.d. (DSc) prof.

TO'PLOVCHI VA NASHRGA TAYYORLOVCHILAR:

D.I. Mamurova- P.f.f.d. (PhD), dotsent	Sh.I. Ibadullayeva- katta o'qituvchi
M.M. Badiyev- t.f.n., dotsent	Sh.U. Sobirova- o'qituvchi
A.R. Shukurov- dotsent	N.I. Ibatova- o'qituvchi
R.N. Raximov- v.v.b. dotsent	Sh.I. Shamsiyev- o'qituvchi
S.N. Gulov- katta o'qituvch	Z.M. Alayeva- o'qituvchi

Respublika ilmiy va ilmiy-texnikaviy amaliy anjumanning ilmiy maqola, tezislar to'plamida san'at, til, madaniyat, musiqa ta'limi hamda tasviriy san'at va ularni o'qitishda amalga oshirilayotgan keng ko'lamli islohotlar qamrab olingan. San'at, til va madaniyat sohalarida xalqaro tajriba va innovatsion yondashuvlar, ularni o'rganishda fan va innovatsiyalar uyg'unligi hamda mamlakatimizda mazkur sohalarda olib borilayotgan ilmiy tadqiqotlar, metodik tavsiyalar borasidagi takliflarni o'z ichiga olgan ilmiy va amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Mazkur to'plamga kiritilgan maqolalar va tezislarning mazmuni, statistik ma'lumotlar, bildirilgan fikr hamda mulohazalarga mualliflarning o'zlari mas'uldirlar.

профессиональной . Фонд объединяет интонационно-смысловые характеристики прошлых столетий, сохранившихся для новых поколений в живом концертном и любительском музицировании, вновь рожденные новой эпохой интонации, формы, жанры и т.д. Многомерно-звучащий мир, окружающий каждого композитора составляет пестро-интонационный фонд каждой эпохи.

Литература

1. Асафьев Б.В. Музыкальная форма как процесс. - М.: Музыка, 1971. - 376 с.
2. Асафьев Б.В. Русская музыка XIX и начала XX века. - Л.: Музыка, 1979. - 341 с.
3. Каган М.С. Музыка в мире искусств. - СПб.: «УТ», 1996. - 232 с.
4. Кон Ю.Г. Избранные статьи о музыкальном языке. - СПб.: Композитор, 1994. - 160 с.

CHIZMACHILIK DARSLARIDA KOMPYUTER DASTURIDAN FOYDALANISH IMKONIYATI VA SAMARADORLIGI

Aminov Akmal Shavkatovich

Buxoro davlat universiteti dotsenti

Annotatsiya: *Ushbu maqolada chizmachilik darslarida kompyuter dasturidan foydalanish imkoniyati va samaradorligi bo'yicha quyidagicha fikr yuritilgan. Chizmachilik fanini kompyuter dasturlari yordami orqali dars mavzularini samarali o'tish usullari bo'yicha atroflicha yoritib berilgan.*

Tayanch so'zlar *axborot texnologiyalar, tasavvur, 3D modellashtirish, visuallashtirish, kompyuter texnologiyasi, loyiha.*

Hozirgi zamonda axborot texnologiyalari jadal rivojlanib borayotgan sari ta'lim jarayoniga o'z ta'sirini o'tkazmoqda. Axborot texnologiyalari har bir sohaga oid turli dasturlar orqali turli maqsadlarda samarali foydalanishadi. Sohaga oid zomonaviy dasturlarning yangi versiyasi kundan – kunga imkoniyatlari ko'payib, bu ish samaradorlik va unumdorlikka olib keladi. O'quv mashg'ulotlariga zamonaviy axborot texnologiyalar asosida o'qitish usullarini joriy etish bugungi kunning dolzarb masalasiga aylangan. Shu maqsadda yangi axborot texnologiyalarni joriy etish bugungi kun vazifasidir [1].

Chizmachilik fanini tushuntirishda so'z bilan ifodalash emas balki chizmalar asosida tasavvurimizga keltiramiz. Bu fanning chizmasiz biron bir tushunchalarni tushuntirish mushkul hisoblanadi. Masalan qurilish planlari yoki gumanitar sohaga oid diagrammalar va rasmlar hamda turli xil loyihalarni chizmachilik fani o'rgatadi. Chizmachilik fani o'rta maktabning 8-9 - sinflarda haftada bir soat o'rgatiladi. Shundan kelib chiqib, XXI asr o'qituvchisi har bir mavzuga oid axborot texnologiyalardan

foydalangan holda ma'lumotlarni PowerPoint dasturlardan foydalanib o'qitish taklif etiladi. Bu juda keng tarqalgan taqdimot dasturini osongina o'zlashtirish imkoniyatlarga ega. Taqdimot dasturida osongina ishlay olish va ranglardan juda boy hamda qiziqarli darslar yaratish uchun dasturiy ko'nikmalarni talab qilmaydi. O'qituvchi ko'rgazmali qo'llanmalar sifatida taqdimot dasturidan foydalanib obyektlarni, shakllarni kuzatib tahlil qilish ko'nikmalarini egallaydi. O'quvchilar bu taqdimotli dasturlardan bilimlari mustahkam bo'lishiga va mavzuga qiziqishlari oshadi. Prezentatsiyaga grafik ishlarni bajarishda o'ziga xos maqsadga ega. Slayd filmlarni yaratish bo'yicha animasion bo'limidan foydanib o'quvchilarga ikki o'lchamli modellashtirish bo'yicha tasavvurlarni oshirishlari mumkin. Taqdimot slayt yaratishda o'qituvchi ssenariy muallifi, rejissor, rassom dizayner va loyihachi sifatida o'zini namoyon qilish bo'ladi.

Bundan tashqari taqdimot sifatida chizmachilik fanining proyeksion mavzularini axborot texnologiyalarini qo'llagan holda o'qituvchi grafik dasturlariga murojaat qilishi mumkin. Grafik dasturlardan biri AutoCAD dunyoning 18 tiliga tarjima qilingan. Dasturdan turli loyihalarni bajarish, yaratish imkoniyatlari keng. Grafik dasturi hozirgi kunda dunyoning 150 mamlakatlaridan ko'prog'i foydalanib kelinmoqda. Dunyo mamlakatlari foydalanib kelinayotgan grafik dastur Compass-3D bunda mashinasozlik chizmachiligi bo'yicha standart detallarning ikki va uch o'lchamli modellari mavjud. Barcha 3D modellashtirish va vizuallashtirish imkoniyatlariga ega bo'lgan dastur 3DStudioMAX bo'lib, Real yaratilmagan obektlarni vizual holatda ko'rish imkoniyati mujassamligini, real holatda ko'zga ko'rinmaydigan obyektlar ko'rinadi. Masalan, dvigitelning yoqiladigan yonilg'isi va porshinlarning aylanma harakatini kuzatish mumkin. Kompyuter texnologiyasi yordamida tabiiyki, talaba chizmalarni bajarishning dastlabki ko'nikmalarni oladi. Biroq, o'quvchi chizmalarni bajarish usullarini o'zdashtirgandan so'ng kompyuterda chizilgan o'quv materiallarning bir qismini bajarish tavsiya etiladi. Yuqorida aytib o'tgan dasturlardan keng foydalangan holda proyeksion chizmachilik darslariga foydalanish o'rinli hisoblanadi. Bunday kompyuter dasturlardan foydalanib o'quv darslarini tashkil etish talabalarning fazoviy tasavvurlarini oshirish kabi ilmiy tadqiqot ishlari olib borilgan. Ilmiy tadqiqotlar bo'yicha ijobiy natijalar olingan.

Bundan tashqari kompyuter dasturlari orqali talabalarning bilimlarini tezkorlik bilan aniqlashda tematik nazorat qilish uchun elektron test dasturlarini qo'llanilishi samarali natijalarni berishi mumkin. Test dasturi QuizMarker bo'lib o'zida 11 ta usul testi bajarish mumkin. O'qituvchi testni baholash mezonlarini va vaqti hamda pochtaga keladigan xabarni belgilashi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Роберт И.В. Современные информационные технологии в образовании: дидактические проблемы; перспективы использования. – М.: «Школа-Пресс», 2008. – 205 с.
2. Shavkatovich A. A. Sharifovna XN DEVELOPMENT OF DESIGN SKILLS OF HIGH SCHOOL STUDENTS //International Engineering Journal for Research & Development. – 2020. – Т. 5. – №. 7. – С. 5-5.
3. Aminov, A. S., Shukurov, A. R., & Mamurova, D. I. (2021). Problems Of Developing The Most Important Didactic Tool For Activating The Learning Process Of Students In The Educational Process. International Journal of Progressive Sciences and Technologies, 25(1), 156-159.
4. Jalolovich, Yodgorov Nodir, and Aminov Akmal Shavkatovich. "Options for performing the detail spread applied in drawing using autocad graphics software." International Engineering Journal For Research & Development. 5, CONGRESS (Oct. 2020). Vol. 3. 2020.
5. Aminov, Akmal Shavkatovich. "ORTA MAKTABLARDA CHIZMACHILIK FANINING OQITILISHIDA GRAFIK TOPSHIRIQLARNING ORNI." ZAMONAVIY TA'LIM: MUAMMO VA YECHIMLARI 1 (2022): 140-144.
6. Аминов А.С., Асророва М. Проблема активизации творческой деятельности учащихся на уроках рисования // ПЛАТФОРМА «ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦИИ». – 2021. – С. 132-135.
7. Aminov A. AUTOCAD GRAFIK DASTURIDA GEOMETRIK OBYEKTNING KOORDINATALARINI KIRITISHNING O'ZIGA XOS USULLARI //PEDAGOGIK MAHORAT. – 2021. – С. 109.

PROFESSIONAL TA'LIM TIZIMIDA CHIZMACHILIK FANINI RIVOJLANTIRISHDA GRAFIK DASTURLARDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI

Sobirov Tolib Ro'ziyevich

Buxoro davlat universiteti "Tasviriy san'at va muhandislik grafikasi" kafedrası professori

Omonov Qavmiddin Karimovich

*Buxoro tabiiy resurslarni boshqarish instituti
"Muhandislik grafikasi va raqamli texnologiyalar"
kafedrası mudiri*

Annotatsiya: Ushbu maqolada Professional ta'lim tizimida chizmachilik fanini rivojlantirishda grafik dasturlardan foydalanishning afzalliklari va grafik tasvirlashning ikki va uch o'lchamli ko'rinishlarini zamonaviy AKT dasturlari asosida buyumlarning visual tasvirlarini bajarib real ko'rish va grafik jihatdan tahlil etish hamda fazaoviy tasavvurni o'stirishdagi ahamiyati to'g'risida tushunchalar berilgan. Bu maqolada Professional ta'lim tizimida chizmachilik fani uchun talabalarning chizma chizish qobiliyatini o'stirish va o'qitish

Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining hamkorlik texnologiyasi. <i>Ma'murov B.B. Sulaymonova M.B.</i>	262
Борис владимирович асафьев и приемы стилизации. <i>Ризоева М.Ш.</i>	264
Chizmachilik darslarida kompyuter dasturidan foydalanish imkoniyati va samaradorligi. <i>Aminov A.Sh.</i>	268
Professional ta'lim tizimida chizmachilik fanini rivojlantirishda grafik dasturlardan foydalanishning ahamiyati. <i>Sobirov T.R., Omonov Q.K.</i>	270
Markaziy proyeksiyalash (perspektiva)dagi ayrim pozitsion masalalar yechimiga mantiqiy yonashuv. <i>Valiyev A.N.</i>	273
Bo'lajak o'qituvchilarda tasviriy san'at darslarini loyixalash va modellashtirish ko'nikmalasini oshirish. <i>Avliyakulova Nafisa Muzafarovna</i>	276
Критерии эмоциональности восприятия кривых линий в архитектурных объектах. <i>Ахмедов Ю.Х., Авлиякулова Ш.Б., Ўктамов Ш.Ш.</i>	278
Talabalarning musiqiy faoliyatida mustaqil ishlarni tashkil etishdagi o'ziga xos xususiyatlar. <i>Mirshayev Ulug'bek Muzafarovich</i>	285
Роль преподавания прикладному искусству студентам в высших учебных заведениях. <i>Олимов Ш.Ш., Мусинова А.С.</i>	288
Ta'limda kompetentlik yondoshuvni amalga oshirish uchun interfaol ta'lim usullaridan foydalanish. <i>Ismatova N.B.</i>	290
Принципы стилизации в творчестве Вячеслав Вячеславович Медушевского. <i>Ярашев Ж.Т., Ризоева М.Ш.</i>	294

5- SHO'BA

UZLUKSIZ TA'LIM TIZIMIDA FAN, TA'LIM VA ISHLAB CHIQRISH INTEGRATSIYASI

Chizmacilik ta'lim jarayonida kompyuter grafik dasturlar va ularning qulayliklari. <i>Shukurov Avaz Ro'ziboyevich</i>	298
Chizmachilik ta'lim jarayonini tashkil etishda tabaqalashtirib o'qitish uslubi. <i>Sobirova Sharofat Umedullayevna</i>	301
Rangtasvirda natyurmort ishlash usullari hamda uning o'ziga xosliklari. <i>Sobirova Sh.U., Toxirov S.S.</i>	303
Umumta'lim maktablarida musiqa to'garaklari faoliyatini tashkil etish. <i>Raximov A.R.</i>	306
Rangtasvirda kompozitsiya fanining ahamiyati. <i>Toxirov San'at Sobir o'g'li</i>	310
O'quv qalamtasviri va qalamchizg'ilarning tasvirlash san'atidagi ahamiyati. <i>Toxirov San'at Sobir o'g'li</i>	312
Musiqqa pedagogikasida interfaol usullardan foydalanish pedagogik muammo sifatida. <i>To'ymurodova Dilshoda Dilmurodovna</i>	314
Musiqqa pedagogikasida interfaol usullardan foydalanishning shakl, vosita va usullari. <i>To'ymurodova Dilshoda Dilmurodovna</i>	317
Maktabgacha ta'lim muassaslarida didaktik o'yinli mashg'ulotlar. <i>Ergasheva Zilola</i>	320
Sinfdan tashqari mashg'ulotlar jarayonida musiqiy – tarbiyaviy va ta'limiy vazifalarning uyg'unligi. <i>Jamolov Sardor</i>	323
Musiqiy dasturlar asosida musiqa darslarining samaradorligini oshirish. <i>Soliyev J.X.</i> 326	